

Påslipp av industrielt avløpsvann med potensielt miljøskadelige stoffer til kommunalt ledninganett

En kommunes erfaringer

Av Jostein Sjefstad

Jostein Sjefstad
er VAR-sjef i Ullensaker kommune.
Jobber for tiden i OSL.

Innlegg på fagtreff 8. november 1999

Innledning

Som vertskommune for den nye hovedflyplassen på Gardermoen har Ullensaker kommune erfaring fra flere sider ved forvaltningen av Forurensningslovgivningen i Norge, herunder også av påslipp av spesielt miljøskadelige stoffer fra industribedrifter o.l.

Ullensaker kommune har nylig etablert et nytt kloakkrensningssystem dimensjonert for ca 50.000 pe og økt omfanget av avløpsvannsbehandlingen med ca 30%. Kommunen har registrert ca 300 nye bedrifter de siste 5 årene, hvorav flere med potensiell risiko for utslipp av miljøskadelige stoffer. Flere av bedriftene har sin utslippstillatelse fra SFT eller Fylkesmannen, og med kommunen som delaktig i de aktuelle sakene.

Rent generelt har flere kommuner erfaring for at kompetanse og myndighet ikke alltid er sammenfallende. Kommunene har historisk sett manglet kompetanse på forurensningssektoren, både faglig kompetanse og annen kompetanse. Dette har gitt seg utslag i en sentralisert styring av såvel politikk som

forvaltning. På flere områder enn forurensningssektoren opplever kommunene den sentralisert håndteringen av saker som et problem. Saker som er velutredet på lokalt nivå med politisk og faglig engasjement blir overprøvd av en stadig lavere kompetanse i makt-hierarkiet. Sluttbehandlingen foregår til syvende og sist hos en nyutdannet jurist eller ingeniør/naturforvalter hvor manglende kompetanse kompenseres med maktutøvelse.

Eksempler på den slags vurderinger hvor suboptimalisering og/eller sentaldirigerte løsninger ikke er nok gjennomtenkt er mange. Innen vårt fagområde kan nevnes utslippskrav som ikke er relatert til vassdragenes tålegrense, innsamling og "produksjon" av resirkulert papir, utnyttelse av matavfall til dyrefôr og bruk av kloakkslam.

Lokale forhold i Ullensaker

Ingen i Norge er i dag i tvil om at det under den nye hovedflyplassen i Ullensaker er et "meget viktig grunnvansreservoir". En av premissene for lokalisering av den nye hoved-

flyplassen til Gardermoen var et meget strengt forvaltningsregime for denne ressursen. Forvaltningen håndteres i hovedsak av SFT, men også fylkesmannen og kommunen har forvaltningsoppgaver knyttet til denne ressursen. Det må nevnes som et stort paradoks at de kravene som stilles til virksomheter lokalisert til gruvannsreservoiret (hovedflyplassen, forsåret og andre) for å sikre grunnvannet som fremtidig drikkevannskilde i seg selv umuliggjør bruken av grunnvannet som drikkevannskilde. Utover generelle krav som arealrestriksjoner og rensekrav vil det bli stilt krav om opprettholdelse av grunnvannsbalanse som nettopp bidrar til å gjøre kilden ubrukelig som drikkevannskilde. Kommunene har derfor tatt konsekvensene av dette og blant annet gjennom en fylkesdelplan for vannforsyning for Romerike fattet vedtak om å benytte Hurdalsjøen som fremtidig hovedvannkilde når eksisterende kilde når kapasitetsgrensen. Grunnvannet vil derfor kun få en beskjeden rolle i beredskapssammenheng i framtida.

Som resipient for kommunenes og flyplassens avløp benyttes Leira, et vernet vassdrag med minimumsvannføring vinterstid på ca 1 m³/s. Alle kravene knyttet til utslipp til dette vassdraget har til nå vært knyttet til næringsstoffer til tross for at det er organisk stoff som er kritisk i forhold til vannkvaliteten.

Det ble tidlig på 90-tallet utarbeidet en slamplan for Romerike, som konkluderte med at Gardermoen renseanlegg skulle være den sentrale behandlingsenheten for Øvre Romerike med en to-

tal behandlingskapasitet på ca 3.700 tonn tørrstoff pr år. En forutsetning for å få statlig tilskudd og nødvendige tillatelser var at hele rensekonseptet for dette anlegget, inklusive slambehandlingsløsningen var basert på statens egen policy på området, dvs. biologisk/kjemisk rensing med nitrogenfjerning samt stabilisering/hygienisering av slam før tilbakeføring til jordbruksarealer. Dette stiller store krav til kvaliteten på alle påslipp, og spesielt påslipp av potensielt miljøfarlige stoffer.

Ullensaker kommune har med hjemmel i "oljeutskiller-forskriften" fattet en prinsippbeslutning om at det for alle nye virksomheter skal stilles krav om en maksimalgrensen på 20 mg olje pr liter. Dette gir virksomhetene økte utfordringer i form av fokus på kjemikaliebruk og teknisk utrustning. Overgangen fra tekniske krav til konsentrasjonskrav har så langt ikke vært problematisk. Samtidig stilles det også krav til at den enkelte virksomhet skal dokumentere egne utslipp. Det er også lagt opp til mulig skjerpning av disse kravene ned til 5 mg olje pr liter.

Forvaltning av grunnvannsressursene i Ullensaker

SFT forvalter den delen av grunnvannsressursen som ligger under den nye hovedflyplassen, i hovedsak i tråd med Stortingets vedtak fra 1992.

Fylkesmannen forvalter i hovedsak alle øvrige grunnvannsressurser i kommunen med unntak av utslipp fra separate avløpsanlegg.

Gjeldende tillatelser gir for stort rom for tolkninger. Dette får konsekvenser for vassdrag eller grunnvann, avhengig av aktørenes status.

I dette spenningsfeltet opplever kommunen en klar forskjellsbehandling:

- Kommunen har erfaring for at SFT har tolket egen tillatelse "klart politisk" for å tilfredsstillende målene i Stortingets vedtak på bekostning av belastningene på Leira-vassdraget.
- Staten gir egne virksomheter utslippstillatelse til grunn og grunnvann basert på tradisjonell infiltrasjonsløsning for større anlegg (1.000 - 2000 pe) til tross for at dette ikke er i samsvar med kommunale hovedplaner, og ikke samfunnsøkonomisk. På flere felt enn forurensningssektoren står staten i første rekke når det gjelder å dispensere fra eget regelverk.
- Kommunen må avslås byggesøknader for naboeiendommer etter pålegg fra samme myndighet utfra forurensningsmessige betraktninger. Dette gir alle forvaltningsnivåene liten troverdighet i lokalmiljøet.

Forvaltning av Leira-vassdraget

I utgangspunktet er fylkesmannen vassdragsforvalter i den aktuelle regionen. De seks kommunene som sogner til Leira er imidlertid sterkt involvert i dette arbeidet gjennom felles vannbruksplanlegging.

I forhold til utslipp av potensielle miljøskadelige stoffer utover vanlige næringsalter og organisk stoff er erfa-

ringene fra Romerike at myndighetene ikke takler dette på en tilfredsstillende måte, og ikke har fokus på vassdraget eller vassdragets tålegrense.

I forbindelse med etableringen av den nye hovedflyplassen gjennomførte utbyggerne en enkel vurdering av eventuelle skadevirkninger av tilsetningsstoffer til avisingsvæske. Konklusjonen fra disse undersøkelsene var at utslippene kunne ha en potensiell giftvirkning i vassdraget. SFT aksepterte denne vurderingen uten nærmere restriksjoner blant annet fordi flyplassen ville arbeide for å fase ut disse stoffene. Fylkesmannen hadde ingen formell myndighet i saken fordi de ikke hadde de aktuelle stoffene på sine krav overfor kommunen, og SFT var myndighet overfor flyplassen. Fordi de aktuelle stoffene "måtte innom" kommunens renseanlegg, fikk kommunen tvunget gjennom en miljørisikovurdering. Resultatet fra denne utredningen ble til syvende og sist utslagsgivende for tillatt belastning av avisingsvæske til kommunalt renseanlegg og til vassdrag.

Utslippstillatelser for industrivirksomheter og slamkvalitet

SFT gir utslippstillatelse for større industrivirksomheter. Vår erfaring er at SFT legger større vekt på likhetsprinsippet i forhold til industrien enn lokale behov, og at kommunene som håndterer så vel industrien som det lokale næringslivet for øvrig (inklusive landbruket) ofte blir sittende igjen med svarteper.

To eksempler på dette:

1. SFT gir virksomheter som bare har "rent avløpsvann" med miljøgifter (dvs kjøle-/vaskevann uten innhold av organisk stoff eller nærings-salter, men med tungmetaller) utslippstillatelse til kommunalt nett uten at det kommunale anlegget har noe "rensetilbud" til virksomheten. Konsekvensen av dette er dårlig slamkvalitet uten at belastningen på vassdraget blir redusert.
2. SFT gir utslippstillatelser basert på Paris-konvensjonen uansett konsekvenser eller innspill fra kommunens side. For Gardermoen-anlegget vil én av disse virksomhetene alene stå for nærmere 50 % tillatt tungmetallinnhold i slam.

Dette er selvfølgelig helt uakseptabelt og strider direkte mot statens egen politikk i forhold til bruk av kloakkslam. Resultatet av dette blir at kommunene

må forhandle direkte med industribedriftene på en måte som ikke er heldig. Bedriftene føler dette som et ekstra krav og en ekstra myndighet, og stiller spørsmålsteget ved den kommunale utøvelsen av regelverk og kompetanse. Antagelig vil det være lett for kommunene i distrikter med dårlig tilgang på arbeidskraft å ta mer hensyn til bedriftenes krav enn de miljømessige i denne settingen.

Konklusjon

Dagens forvaltning av virksomheter med potensielt miljøskadelige utslipp, vassdragsforvaltning og slamforskrifter, er i dag for dårlig koordinert. Med dagens forvaltning vil kommunene lett bli sittende igjen med svarteper og gjøre seg skyldig i unødvendige utslipp og forringet slamkvalitet fordi forvaltningen i for liten grad er rettet mot kvaliteten på sluttproduktene (vassdrag/slam). Hele forvaltningen bør derfor endres, og bli mer produktorientert.

Spesialrådgivning i vannbehandling

- Over 20 års erfaring fra FoU, planlegging, prosjektering, utbygging, vannbehandling.
- Deltatt sentralt i prosjektering og planlegging av 3 av de 4 største og mest avanserte vannbehandlingsanlegg som er bygget Norge på 1990-tallet.
- Utfører rådgivning, planlegging, prosjektering, driftsbistand m.v. innen vannbehandling.

Siviling. J.A. Ohren AS

SPELALRÅDGIVNING I VANNBEHANDLING

Haukåsen 2, 2743 Harestua

Telefon: 61 32 37 61 - Telefaks: 61 32 63 96 - E-post: jaohren@c2i.net